

Dkt. Robert A. Peterson, Theolojia ya Luka-Matendo, Kipindi cha 13, Johnson, Miongozo ya Kusoma Matendo, Vibao vya Miundo.

Huyu ni Dkt. Robert A. Peterson na mafundisho yake kuhusu theolojia ya Luka-Matendo. Huu ni kipindi cha 13, Dennis Johnson, Miongozo ya Kusoma Matendo, Vibao vya Miundo.

Tuombe pamoja. Baba mwenye neema, tunakushukuru kwa Neno lako lote. Tunakushukuru kwa Luka-Matendo na tunaomba utusaidie kuelewa ujumbe, hasa wa Matendo sasa, na kutii maagizo yako, kuamini utu wako na kufanya kazi katika maisha yetu. Tunajikabidhi sisi wenyewe na familia zetu katika uangalizi wako na kuomba kupitia Yesu Kristo, mpatanishi. Amina.

Tunatumia kitabu cha Dennis Johnson, Ujumbe wa Matendo, ambacho tunajifunza jinsi ya kusoma Matendo. Tunapaswa kukisoma kwa kuzingatia kusudi la Luka, anatuambia, kwa kuzingatia barua za Agano Jipya, kwa kuzingatia Agano la Kale, na sasa kwa kuzingatia juzuu ya kwanza ya Luka.

Utangulizi mfupi wa Matendo 1:1 hadi 3, unaunganisha vitabu viwili vya Luka. Bila shaka, tunapaswa kusoma hili. Katika kitabu cha kwanza, Ee Theofilo, nimezungumzia yote ambayo Yesu alianza kufanya na kufundisha, hata siku ile alipochukuliwa juu, baada ya kuwapa amri kwa Roho Mtakatifu mitume aliowachagua.

Alijionyesha kwao akiwa hai baada ya mateso yake kwa njia nyingi, akiwatokea kwa siku arobaini na kuzungumza kuhusu ufalme wa Mungu. Na alipokuwa pamoja nao, aliwaamuru wasitoke Yerusalemu, bali wangoje ahadi ya Baba, ambayo alisema, mlisikia kutoka kwangu, kwa maana Yohana alibatiza kwa maji, lakini ninyi mtabatizwa kwa Roho Mtakatifu baada ya siku chache. Utangulizi mfupi wa Matendo unakusanya pamoja vitabu viwili vya Luka, ukifupisha maudhui ya injili ya tatu, hata kama unageuza maono yetu kuelekea yale yajayo.

Vivyo hivyo, injili inaisha kwa tafsiri ya kinabii ya Yesu ya maandiko, kauli inayotabiri tamthilia inayojitokeza katika Matendo, kurudi kwenye Luka 24. Luka 24 inaungana na Matendo 1 kwa njia ya ajabu sana.

Luka 24:46 hadi 49. Kuanzia saa 44, Yesu akawaambia, Haya ndiyo maneno yangu niliyowaambia nilipokuwa bado pamoja nanyi, ya kwamba yote yaliyoandikwa kunihusu mimi katika torati ya Musa, na manabii, na Zaburi, yanapaswa kutimizwa. Ndipo akawafunulia akili zao wapate kuelewa maandiko, akawaambia. Hivyo, imeandikwa, kwamba Kristo atateswa na kufufuka siku ya tatu kutoka kwa wafu, na

kwamba toba na msamaha wa dhambi utahubiriwa kwa jina lake kwa mataifa yote, kuanzia Yerusalemu.

Ninyi ni mashahidi wa mambo haya na tazama, mimi natuma ahadi ya baba yangu. Maneno yale yale tunayoyaona katika Matendo 1:1 hadi 3. Ninatuma ahadi ya baba yangu juu yenu lakini kaeni mjini mpaka mtakapovikwa nguvu kutoka juu. Kuna ulinganifu mwingi kati ya injili ya Luka na Matendo.

Katika injili, Yesu anapokea Roho alipopakwa mafuta katika ubatizo wake ili kutangaza habari njema. Katika Matendo, kanisa linapokea Roho kutoka kwa Yesu aliyetukuzwa na kutangaza maajabu ya Mungu. Matendo 2. Katika injili, Yesu ndiye mtumishi wa nyimbo za mtumishi za Isaya.

Katika Matendo ya Mitume, kanisa ni shahidi mtumishi aliyetabiriwa na Isaya, lakini pia Yesu ni hivyo hivyo. Matendo ya Mitume 3:13. Ni kweli. Bila shaka, Yesu ni mtumishi, lakini pia kanisa ni mtumishi pia.

Mungu wa Ibrahimu 3:13. Petro anaongea. Mungu wa Ibrahimu, Mungu wa Isaka, Mungu wa Yakobo, Mungu wa baba zetu, alimtukuza mtumishi wake Yesu, ambaye ninyi mlimtoa na kumkana mbele ya Pilato, alipokuwa ameamua kumwachilia. Petro anacheza kwa bidii, jamani.

Katika injili, Yesu anatajwa mara kwa mara kama Bwana. Katika Matendo ya Mitume, utukufu na mamlaka yake kama Bwana yanaonyeshwa kwa kufufuka kwake kutoka kwa wafu. Kiini cha neno, kukaribishwa kwa Mataifa, kuwasili kwa wokovu, na mada zingine nyingi huunganisha Matendo ya Mitume kwa karibu na injili ya Luka, na kudai kwamba tuchunguze vitabu vyote viwili pamoja ili kuelewa mojawapo.

Kama tulivyosema mwanzoni mwa mihadhara hii, tunapaswa kusoma Luka na Matendo ya Mitume kando, na kisha tunapaswa kuzisoma pamoja kama Luka-Matendo ya Mitume. Tunahitaji kufanya mambo hayo yote mawili. Pia tunapaswa kusoma Matendo ya Mitume kulingana na muundo wake.

Luka anaandika Kigiriki vizuri. Anaelewa vizuri neno lililoandikwa, na ujuzi wake katika matumizi ya lugha unaonekana. Ili kupata ujumbe wake, ujumbe wa Mungu kupitia kwake, yaani, ni lazima tuzingatie jinsi fundi alivyokusanya vitabu vyake.

Je, kuna mada kuu zinazotuongoza katika mtiririko wa matukio tunayoyapata katika Matendo ya Mitume? Je, kuna mfumo, muundo unaotusaidia kuona jinsi sehemu moja inavyoongoza kwenye inayofuata? Tunafanya vyema kutambua ishara nne za kimuundo ambazo Luka anatuelekeza katika simulizi. Ishara za kimuundo katika simulizi la Matendo ya Mitume. Ningependa kusoma muhtasari tu, na kusoma muhtasari wa hizo.

Nambari ya kwanza, ikijumuisha Matendo 1:8 na 9:15. Nambari ya pili, kauli za muhtasari zilizotawanyika katika kitabu chote cha Matendo. Simulizi tatu zinazojirudia ni: Roho wakati wa Pentekoste, uongofu wa Kornelio, na, bila shaka, uongofu wa Sauli.

Kila moja ya hayo yanarudiwa. Kuna angalau masimulizi mawili, wakati mwingine matatu. Na nne, umaarufu wa mahubiri katika kitabu cha Matendo.

Hizi ni miundo ndani ya simulizi inayotumika kama ishara. Zinatuwezesha kuhisi njia yetu. Tunaweka muundo huu ndani, na huu, na huu, na sasa tunaona vyema zaidi sehemu nzima na jinsi sehemu hizo zinavyohusiana.

Nambari ya kwanza, Matendo 1:8 na 9:15. Mara nyingi huzingatiwa kwamba Matendo 1:8, yenye ahadi ya Yesu ya Roho na jukumu la Mtume kama mashahidi wake, hutoa hakikisho la awamu za kutangazwa kwa injili. Matendo 1:8, lakini mtapokea nguvu, Roho Mtakatifu atakapowajilia juu yenu, nanyi mtakuwa mashahidi wangu katika Yerusalemu, na katika Uyahudi wote na Samaria, na hata mwisho wa dunia. Yaani, Yerusalemu, Uyahudi, na Samaria pamoja, na hata mwisho wa dunia.

Johnson anafanya hivi. Tunaona injili ikienea Yerusalemu, sura ya 1 hadi 7, kupitia Yudea na Samaria, sura ya 8 hadi 12, hadi sehemu ya mwisho wa dunia, sura ya 13 hadi 28. Mara nyingine tena, Matendo 1:8 inaweka ajenda hii, na sehemu iliyobaki ya kitabu cha Matendo inafuata mpangilio huu.

Mashahidi wa Yesu wapatikane Yerusalemu, sura ya 1 hadi 7, Yudea na Samaria, sura ya 8 hadi 12, hadi miisho ya dunia, sura ya 13 hadi 28. Bila shaka, hili linahusisha upanuzi wa kijiografia, lakini kuna umbali mrefu zaidi hapa kuliko maili nyingi. Mambo yanaanzia Yerusalemu, nukuu, mji wa mfalme mkuu, Zaburi 48:2, mahali pa patakatifu, hekalu, kitovu cha ibada ya Israeli kwa Mungu aliye hai.

Kufikia mwisho wa Matendo ya Mitume, Paulo, mhubiri wa neno la Bwana, amefika Roma, mji wa Kaisari, kitovu cha mamlaka ya ulimwengu ya Mataifa. Neno hilo halijavuka umbali wa anga tu, bali pia umbali wa kidini, kikabila, na kitamaduni. Neno la wokovu huu, Matendo 13:26, katika Antiokia ya Pisidia, Paulo anasema, ndugu zangu, wana wa ukoo wa Ibrahimu, na wale miongoni mwenu mnaomcha Mungu, kwetu sisi ujumbe wa wokovu huu umetumwa.

Neno la wokovu huu, Matendo 13:26, halijawajia Wayahudi tu ndani ya Nchi Takatifu bali pia wale waliotawanyika katika Milki ya Rumi. Zaidi ya hayo, si kwa Wayahudi tu waliotokana na baba zao, bali pia kwa Wasamaria, kwa waongofu wa Mataifa, kwa Wamataifa wanaomcha Mungu, na hata kwa Mataifa waliojikita katika ibada ya sanamu.

Acha niseme kitu kuhusu makundi hayo. Neno la wokovu halijawajia Wayahudi tu

katika Nchi Takatifu, bali pia kwa Wayahudi waliotawanyika katika Milki ya Rumi. Zaidi ya hayo, si kwa Wayahudi tu waliotokana na baba zao, wanaotajwa katika Matendo 13:26, wazo hilo, kama si maneno yenyewe, bali pia kwa Wasamaria, Johnson anasema, ambao urithi wao wa kidini na kikabila, ingawa unahusiana na Wayahudi, ulichafuliwa na ndoa za watu wa mataifa mengine na mchanganyiko wa kipagani. Mungu huwaletea injili.

Wao ni Wayahudi wa sehemu. Wana damu ya Kiyahudi na aina nyingine ya damu iliyochanganywa pamoja. Urithi wa kidini na kikabila wa Wasamaria, ingawa unahusiana na Wayahudi, umechafuliwa na ndoa za watu wa mataifa mengine na mchanganyiko wa kipagani.

Ni kosa la Wababeli. Walifanya uhamiaji wa watu. Hilo si sahihi.

Ni kosa la Waashuri. Ufalme wa Kaskazini Waashuri. Waliposhinda, Waashuri waliposhinda Ufalme wa Kaskazini mwaka wa 722 KK, waliwaondoa watu wote waliokuwa na uwezo wa kuasi dhidi ya Waashuri.

Waliwaacha maskini na wengine ambao hawakuwa hatari kwao huko, nao wakawaletu watu. Walifanya uhamiaji wa watu wengine. Waliwaleta wageni. Wazo lilikuwa, watu hawa hawataweza hata kuwasiliana kwa miaka mingi.

Hawataasi utawala wa Ashuru hivyo. Na hivyo, Ufalme wa Kaskazini haukuwa tena, bali satelaiti ya Ashuru, na matokeo ya wageni hao waliokuja pamoja na Wayahudi maskini walioachwa yalizalisha Wasamaria, ambao walidharauliwa na, nukuu, Wayahudi wa damu safi, nukuu ya karibu, na ambao Yesu aliwafanya kuwa mashujaa wa mifano yake. Ili kuonyesha, hasa katika Luka, ambapo tuna mfano wa Msamaria mwema, kwamba habari njema inaenda kwa kila mtu.

Kitabu cha Matendo kinaonyesha injili inawaendea Wayahudi pekee, Wasamaria, na waongofu wa Mataifa. Yaani, Mataifa, wakivutiwa na imani ya Mungu mmoja ya Kiyahudi na kanuni zake za maadili, kwa kweli walitahiriwa na kujitoa kwa Yahweh, Bwana wa Israeli, na wakawa Wayahudi, kana kwamba ni Wayahudi. Walikuwa waongofu wa Mataifa ambao wakawa Wayahudi.

Watu wa mataifa waliomcha Mungu walikuwa wale waliovutiwa pia na imani ya Mungu mmoja na maadili ya Kiyahudi kinyume na imani ya Mataifa ya ushirikina na uasherati, lakini hawakukubali kutahiriwa na kuwa Wayahudi. Na hata injili hata iliwaendea Mataifa waliozama katika ibada ya sanamu. Kwa kuchukua neno la ahadi la Yesu kama muhtasari wake, Luka anaangazia nguvu kubwa ya Roho wa Mungu, akisukuma nguvu za kimungu, usafi, na neema kutoka mahali patakatifu pa kale ili kuwaleta mataifa chini ya utawala wa ukombozi wa Bwana na Kristo wake.

Katika Matendo 9:15, kauli nyingine ya Yesu inakamilisha ahadi ya Matendo 1:8. Kwa Sauli, ambaye angekuwa Paulo, Mungu anasema, kwa Anania, ambaye lazima alikuwa na hofu ya kufa, kazi yake ilikuwa kwenda kuzungumza na Sauli, ambaye Bwana amemnyenyekeza na kumleta kwake, Yesu amemleta kwake. Bwana, nimesikia kutoka kwa wengi kuhusu mtu huyu, jinsi alivyowatendea watakatifu wako huko Yerusalemu mabaya mengi. Na hapa ana mamlaka, Matendo 9:14, kutoka kwa makuhani wakuu kuwafunga wote wanaoliitia jina lako.

Lakini Bwana akamwambia, Nenda, kwa maana yeye ni chombo kiteule kwangu, alichukue jina langu mbele ya Mataifa na wafalme na wana wa Israeli. Kwa hivyo anachosema Johnson ni kwamba, haya ni maandiko muhimu yanayoonyesha maendeleo ya injili katika kitabu cha Matendo. Katika 9:15, kauli nyingine ya Yesu inakamilisha ahadi ya Matendo 1 :8, ikidokeza kwa undani zaidi yaliyomo katika sehemu kuu ya tatu ya kitabu, yaani, ushuhuda wa kitume hadi miisho ya dunia.

Kauli hiyo inamwelezea Sauli wa Tarso, shahidi ambaye misheni yake inatawala sura ya 13 hadi 28. “ Lakini Bwana akamwambia Anania, Nenda, mtu huyu ni chombo kiteule kwangu, alichukue jina langu mbele ya Mataifa na wafalme na wana wa Israeli.” Matendo 9:15. Kama ilivyo katika Matendo 1:8, tunaona hapa nyanja tatu za ushuhuda. Moja, Mataifa; mbili, wafalme; na tatu, wana wa Israeli.

Maelezo haya yenye sehemu tatu yanaelezea vyema malengo ya mahubiri ya Paulo. Kama Luka alivyoandika, lengo lake kuu ni kwa Mataifa, sura ya 13 hadi 20. Hotuba zake mbele ya wafalme na watawala, sura ya 24 hadi 26, na pia ushuhuda wake kwa watu wake mwenyewe, wana wa Israeli, sura ya 22 na 28.

Mara nyingine tena. Kwa hivyo kile anachosema Dennis Johnson, Matendo 1:8 ni ya kiprogramu kwa kitabu kizima, na Matendo 9.15 ni ya kiprogramu kwa nusu ya pili, ukitaka, kwa nusu inayomhusu Paulo. Inaonyesha ushuhuda wake mbele ya Mataifa, sura ya 13 hadi 20, mbele ya wafalme, 24 hadi 26, na pia ushuhuda wake kwa Wayahudi, hasa katika sura ya 22 na 28.

Kwa hivyo, maneno ya mwisho ya ushuhuda wa Paulo katika Matendo ya Mitume yana karipio kwa Israeli, linalokumbusha ushuhuda wa kinabii wa Stefano dhidi ya ugumu wa shingo na ugumu wa moyo na kusikia. Sura ya 7.51 hadi 53. Stefano ni shemasi mcha Mungu, na mvulana, anatuambia, anatoa ujumbe mgumu pia.

Inamfanya apigwe mawe hadi kufa. Matendo 7:51, enyi watu wenye shingo ngumu, msiotahiriwa mioyo wala masikio, sikuzote mnampinga Roho Mtakatifu. Kama baba zenu walivyofanya, na ninyi pia mnampinga.

Ni yupi kati ya manabii ambaye baba zenu hawakumtesa? Na waliwaua wale waliotangaza kabla ya kuja kwake Mwenye Haki, ambaye sasa mmemsaliti na

kumuua, ninyi mliopokea sheria kama ilivyoletwa na malaika wala hamkuishika. Whoo ! Kuvuta mahubiri ya moto. Kuhubiri kwa moto.

Mwanaume! Whoo ! Usiku mwema. Maneno ya mwisho ya ushuhuda wa Paulo katika Matendo yanatukumbusha maneno hayo ya Stefano. 7:51 hadi 53.

Pamoja na usemi wa matumaini kwamba injili itakaribishwa na Mataifa. Turudi kwenye Matendo 28. Inaonekana kwangu tumetumia muda mwingi kwenye Luka 1:1 hadi 4. Luka 24, Matendo 1, hebu tuiangalie hadi mstari wa 8 na kisha Matendo 28.

Kwa hivyo, ni mwanzo na mwisho wa mambo haya ambayo ni muhimu zaidi kwa mpangilio wa nyenzo. 28:25 hadi 29. 23, walipokwisha kumpa siku, walimwendea, wakamjia katika makao yake kwa wingi.

Tunazungumzia Wayahudi. Tangu asubuhi hadi jioni aliwaeleza, akishuhudia ufalme wa Mungu na kujaribu kuwashawishi kuhusu Yesu, kutoka katika sheria ya Musa na kutoka kwa manabii. Baadhi yao waliamini aliyosema, lakini wengine hawakuamini.

Wakatofautiana wao kwa wao, wakaondoka baada ya Paulo kusema neno moja. "Roho Mtakatifu alikuwa sahihi alipowaambia baba zenu kupitia nabii Isaya, 'Nendeni kwa watu hawa mkawaambie, 'Mtasikia kweli, lakini hamtaelewa.' Nanyi mtaona lakini hamtaelewa.' Kwa maana mioyo ya watu hawa imekuwa migumu, na kwa masikio yao hawawezi kusikia vizuri. Na macho yao wameyafumba, wasije wakaona kwa macho yao, na kusikia kwa masikio yao, na kuelewa kwa mioyo yao, na kugeuka, nami nitawaponya.' Kwa hiyo, ijulikane kwenu ya kwamba wokovu huu wa Mungu umetumwa kwa Mataifa."

Watasikiliza. Aliishi huko kwa miaka miwili mizima kwa gharama yake mwenyewe, na akawakaribisha wote waliomwendea, akihubiri ufalme wa Mungu na kufundisha habari za Bwana Yesu Kristo kwa ujasiri wote na bila kizuizi. Hizi ni ishara muhimu, sivyo? Ahadi hizi mbili za Yesu, Matendo 1:8, Matendo 9:15, zinatonyesha mfumo mkuu wa sura 28 za Matendo, ambapo Luka anasimulia kuenea kwa neno la wokovu.

Katika sura ya 1 hadi 7, Yerusalemu, Petro, Stefano, na Sauli wanaunga mkono kifo cha Stefano. 1 hadi 7, Yerusalemu, Petro, Stefano, na Sauli wanaunga mkono kifo cha Stefano. 8 hadi 12, Yudea na Samaria, Sauli anaanzisha utawanyiko.

Filipo kwenda Samaria, Mkushi, Sauli na Sauli wakaongoka. Petro anaanzisha misheni ya Mataifa. 1 hadi 7, Yerusalemu, 8 hadi 12, Yudea na Samaria, 13 hadi 28, sehemu ya mwisho ya dunia.

8 hadi 12, Yudea na Samaria, Sauli anaanzisha utawanyiko. Haikuwa kusudi lake, bali lilikuwa kusudi la Mungu. Mungu alimtumia mtesaji mkuu kueneza injili kwa kuwafukuza mitume na mashahidi kutoka Yerusalemu, kisha akamgeuza moyo.

Filipo kwenda Samaria, kwa Mkushi, Sauli akaongoka. Petro anaanzisha misheni ya Mataifa. 1 hadi 7, Yerusalemu, 8 hadi 12, Yudea na Samaria, 13 hadi 28, sehemu ya mwisho ya dunia.

Paulo/Petro anathibitisha utume wa Mataifa. 13 hadi 20, mbele ya Mataifa. 24 hadi 26, mbele ya Wafalme.

22 koma 28, mbele ya wana wa Israeli. Mara nyingine tena, 13 hadi 28, sehemu ya mwisho ya dunia. Paulo/Petro anathibitisha utume wa Mataifa.

13 hadi 20, Paulo mbele ya Mataifa. 24 hadi 26, mbele ya Wafalme. 22 na 28, Paulo mbele ya wana wa Israeli.

Seti nyingine ya alama za kimuundo katika simulizi la Matendo ni kauli za muhtasari. Ndani ya sehemu kubwa, mbinu ya Luka ni kutupa picha au vignettes za maendeleo ya maisha na ushuhuda wa kanisa. Kisha mifano ya kazi ya Roho huunganishwa kwa kauli za muhtasari.

Kauli hizi, ingawa labda hazina mvuto wa kuisimua wa masimulizi ya vitendo, ni muhimu kwa madhumuni ya Matendo. Zinatuonyesha matokeo yanayoendelea ya kila tukio, na zinaweka mandhari ya tukio linalofuata ambalo Luka anakusudia kusimulia. Wanapofanya kazi hizi, muhtasari kimya kimya lakini mara kwa mara huweka mwelekeo wa mtazamo wetu wa uwepo na shughuli za Roho katika kanisa.

Neno la Bwana likakua kwa nguvu. Mapema katika Matendo ya Mitume, mihtasari kadhaa mirefu inaweka Pentekoste, uponyaji wa mtu wa kawaida hekaluni, na hukumu juu ya Anania na Safira katika muktadha wa udhihirisho unaoendelea wa nguvu za Roho katika kanisa. Uinjilisti wenye ujasiri na ufanisi.

Huruma ya pande zote huonyeshwa katika usaidizi wa vitendo. Furaha iliyochanganyika na hofu inayofaa. Kisha, baada ya uteuzi wa watumishi saba, Luka anaanzisha mada ambayo atawasilisha tofauti katika sehemu iliyobaki ya simulizi lake.

Matendo 6-7. Matendo 6-7. Neno la Mungu lilikuwa likiongezeka.

Idadi ya wanafunzi huko Yerusalemu ilikuwa ikiongezeka sana, na umati mkubwa wa makuhani walikuwa wakiitii imani. Matendo 6-7. Simulizi la Luka linapopanuka na kukumbatia Yudea na Samaria, "neno la Mungu likazidi kukua na kuongezeka."

Matendo 12-24. Neno la Mungu lilikuwa likiongezeka na kuongezeka. Katika Uajemi, "neno la Bwana likaenea katika eneo lote."

13-49. Katika Pisidia, nadhani nilisema jambo lingine. Katika Pisidia, neno la Bwana lilikuwa likienea katika eneo lote.

Matendo 13:49. Vivyo hivyo, huko Efeso, “neno la Bwana likazidi kukua kwa nguvu na kutoa nguvu.” Linganisha 19:20.

Katika Efeso, neno la Bwana lilikuwa likiongezeka kwa nguvu na kutia nguvu. Luka alianzisha simulizi lake la vitabu viwili kwa kurejelea, kunukuu, wale ambao tangu mwanzo walikuwa mashahidi wa macho na watumishi wa neno. Luka 1-2.

Kuanzia mwanzo akiashiria umuhimu aliouambatanisha na neno lenye nguvu kuhusu Yesu. Sasa, katika Matendo, marejeleo yake ya mara kwa mara kuhusu ukuaji wa nguvu wa neno yanasisitiza mada kwamba nguvu ya Roho Mtakatifu inalenga tangazo la furaha la wokovu katika Yesu Kristo.

Kwa hivyo, mabango. Matendo 1:8 na 9:15, ikitoa maelekezo ya kijiografia, ukitaka, inaelezea. Kauli za muhtasari ni muhimu sana, hasa katika sura za awali.

Masimulizi yanayorudiwa. Sifa ya tatu ya muundo wa Luka ni mbinu iliyokopwa kutoka kwa wale waliosimulia hadithi ya Israeli katika maandiko ya Agano la Kale. Ingawa wasomaji wa kisasa hawana subira sana kwa kile kinachoonekana kwetu kuwa marudio yasiyo ya lazima, wasimulizi wa Biblia wanapendelea kusisitiza umuhimu wa tukio kwa kurudia hadithi kwa tofauti ndogo, kama vile marudio na maendeleo ya motifu ya muziki katika symphony.

Kwa mfano, tukilinganisha Mwanzo 24 1-27 na Mwanzo 24 34-49, kama tunavyopaswa, kwa kuwa ni wa hadithi moja, tunaona kwamba msimuliaji anatuongoza hatua kwa hatua katika utafutaji wa mafanikio wa watumishi wa Ibrahimu wa bibi harusi wa Isaka, si mara moja, bali mara mbili. Kwa nini maneno yaliyopotea? Kwa sababu Isaka ni mwana wa ahadi, ambaye kupitia wazao wake Mungu atatimiza ahadi yake kwa Ibrahimu, na kwa hivyo ndoa ya Isaka ni muhimu kwa utimilifu wa ahadi za kimungu. Tunaalikwa kushangaa, ndiyo, na kushangaa tena mwongozo wa ajabu na utoaji wa Mungu katika kumpa bibi harusi wa chaguo lake mwenyewe kwa mrithi wa agano.

Vile vile, Luka anatumia marudio kusisitiza umuhimu wa matukio matatu muhimu. Hebu tuyaanzishe yote pamoja. Moja ni kumiminwa kwa Roho siku ya Pentekoste.

Pili, kuongoka kwa Kornelio na wenzake. Na tatu, kuongoka kwa Sauli wa Tarso. Kwanza, kuja kwa Roho siku ya Pentekoste kumeelezwa katika sura ya pili.

Lakini pia inakumbukwa na Petro katika ripoti yake kwa kanisa la Yerusalemu kuhusu Kornelio, pamoja na ukumbusho maalum wa maneno ya Yesu yaliyonukuliwa na Luka

kabla ya Pentekoste. Ndipo nikakumbuka kile Bwana alichosema. Yohana alibatiza kwa maji, lakini ninyi mtabatizwa kwa Roho Mtakatifu.

Matendo 11:16. Hilo ndilo Yesu analosema katika Matendo 1:5. Subirini ahadi ya Baba, ambayo alisema, mliisikia kutoka kwangu. Kwa maana Yesu anasema, Matendo 1:5, Yohana alibatiza kwa maji, lakini ninyi mtabatizwa kwa Roho Mtakatifu siku chache zijazo. Hili lilitimizwa wakati Yesu na Baba walipomimina Roho Mtakatifu juu ya kanisa.

Tena, katika baraza la Yerusalemu, Petro anakumbuka kipawa cha Roho siku ya Pentekoste. Matendo 15:8. Hilo linarudiwa mara ya pili, ingawa ni kauli ya muhtasari. Na kwa hivyo, mara tatu tuna marejeleo, Roho siku ya Pentekoste.

Matendo 15:8. Na Mungu, Petro akinena, ajuaye mioyo, aliwashuhudia kwa kuwapa, Mataifa, Roho Mtakatifu, kama alivyotupatia sisi. Kwa marejeleo haya, Luka, kama alivyotupatia sisi, anakumbuka Pentekoste. Kupitia marejeleo haya, Luka anatumkumbusha kwamba kupokea Roho Mtakatifu ni kigezo cha uzoefu wa Kikristo.

Hakuna Roho Mtakatifu, hakuna uongofu. Ni rahisi hivyo. Pili, uongofu wa Mataifa nyumbani kwa Kornelio hauelezwi tu na Luka kama msimuliaji katika sura ya 10, bali pia na Petro aliporudi kanisani Yerusalemu, ikijumuisha maelezo ya maono ya maandalizi ya Petro.

Tena, 11:4-17. Petro anarejelea tena mabadiliko katika nyumba ya Kornelio anapozungumza katika baraza la mitume na wazee huko Yerusalemu. Ndugu, mnajua kwamba wakati fulani uliopita, Mungu alichagua miongoni mwenu ili Mataifa wasikie kutoka midomoni mwangu neno la Injili na kuamini. Matendo 15:7.

Kwa hivyo, tuna tukio la wokovu wa familia na marafiki wa Kornelio katika sura ya 10. Petro anarudia kwa kanisa huko Yerusalemu, sura ya 11:4-17. Na kisha, tena, kauli ya muhtasari katika 15:7 katika baraza la Yerusalemu. Kwa nini tueleze jambo hilo, Johnson anauliza, kwa sababu kumiminwa kwa Roho, zawadi ya Mungu ya kuwakaribisha Mataifa mbele ya Petro kunawafanya kuwa shahidi anayeweza kushuhudia kwamba wokovu wa Mungu umevunja mipaka ya utofauti wa kitamaduni na kitamaduni wa Israeli.

Bwana aliyefufuka anaita miisho ya dunia kumgeukia kwa ajili ya wokovu. Na wanapokuja, anaondoa magofu ya kuta ambazo zimewazuia wageni haramu wasipate fursa ya agano la Israeli. Tohara, patakatifu, kalenda, lishe, vyote vinapuuzwa.

Utukufu wa Mungu unapojionyesha kwa watu wa nje. Tatu, hatimaye tunasoma mara tatu kuhusu kuongoka kwa Sauli wa Tarso. Kwanza kutoka kwa msimuliaji, sura ya 9:1-30. Kisha mara mbili katika hotuba za Paulo mwenyewe, 22:1-16, 26:2-18.

Tukio halisi linaelezwa na msimuliaji, 9:1-30. Paulo, katika hotuba zake, analirudia, 22:1-16, 26:2-18. Ingawa tofauti za kuvutia kwa undani zinatushangaza, simulizi la Christophany wa ajabu akiwa njiani kuelekea Dameski kimsingi ni sawa katika simulizi zote tatu.

Tunaweza kupata jambo la kushangaza kwamba Luka hakupunguza gharama ya mafunjo kwa kuingiza muhtasari mfupi katika sura ya 22 na 26. Kama vile, nukuu, kisha Paulo akasimulia kuhusu uongofu wake, funga nukuu. Lakini marudio ya Luka yenye kupita kiasi ndiyo njia bora zaidi.

Hatatuacha tusahau umuhimu unaobadilisha ulimwengu wa wito wa mtume kwa Mataifa. Atatufanya tusikilize wito huo tena na tena. Na kwa kila marudio, anaongeza maelezo yanayoongeza mng'ao wa ushindi huu wa neema.

Mtesaji aligeuka kuwa mhubiri. Mfano wa kujiona kuwa mwadilifu ulipungua hadi kutegemea haki ya mwingine kwa toba. Mkereketwa asiyejali usafi wa Israeli aliyetumwa kuchanganyika na wapagani waliochafuliwa kama onyesho kuu la rehema ya Mungu ya utakaso.

Tazama 1 Timotheo 1 :12-16, ambapo Paulo anasema Yesu anamtaja kama mkuu zaidi, mwongofu ambaye ni mmoja wa wenye dhambi kubwa zaidi, kama mfano wa uvumilivu, rehema, na neema ya Yesu. 1 Timotheo 1:12-16 Bango la nne la kimuundo ni umaarufu wa mahubiri katika kitabu cha Matendo. Luka anaonyesha vikumbusho vyake vinavyoendelea kwamba neno lilikuwa likikua kwa kuhifadhi mfano mkubwa wa mahubiri ya Kikristo.

Angalau 30% ya maandishi ya Matendo ya Mitume yana mahubiri ya kitume ama kwa ukamilifu au kwa muhtasari. Miujiza mingi iliyoandikwa katika Matendo ya Mitume ni visingizio vya kuhubiri. Tambulisha mahubiri yanayotafsiri umuhimu wa kweli wa muujiza.

Kwa kweli mahubiri hupokea matibabu ya muda mrefu zaidi kuliko ishara zinazohusiana za nguvu. Kwa mfano, ingawa matukio yanayohusiana na kuja kwa Roho siku ya Pentekoste yameandikwa katika mistari 13, mahubiri ya Petro yanayoeeleza matukio hayo huchukua mistari 23. Sura ya 2 Vile vile, uponyaji wa mtu kiwete hekaluni umeelezwa katika mistari 10.

Inafuatwa na hotuba mbili za jumla ya mistari 22 ya Petro kuelezea maana yake. Sura ya 3 na 4 Luka amechagua hotuba kimkakati, ikiwa ni pamoja na mifano ya jinsi injili ilivyoelekezwa kwa hadhira mbalimbali katika upanuzi wake kutoka Yerusalemu kupitia Yudea na Samaria hadi miisho ya dunia. Katika Yerusalemu, hotuba ya Petro siku ya Pentekoste inaonyesha uhusiano kati ya kuja kwa Roho na kuinuliwa kwa Yesu.

Sura ya 2 Hotuba ya Petro katika Agano la Sulemani, Sura ya 3, na mwendelezo wake mbele ya Sanhedrini, 4:8-12, inazingatia nguvu ya jina la Yesu kuleta baraka za siku za mwisho. Hotuba ya Stefano ni shtaka la kinabii la uasi wa Israeli dhidi ya wakombozi waliotumwa na Mungu. Sura ya 7 Kuongoza katika kuenea kwa injili zaidi ya Yerusalemu Awamu inayofuata katika upanuzi wa injili huko Yudea na Samaria ni ya mpito.

Tuna muhtasari mfupi wa mahubiri ya Filipo kwa Wasamaria na Mwethiopia, 8:12 na 8:32-35. Lakini hotuba kuu zinalenga katika uongofu wa Kornelio na marafiki zake kupitia tangazo la Petro. Neno linaposonga hadi miisho ya dunia, tunasikia likihubiriwa katika sinagogi la waliotawanyika.

Sura ya 13 Miongoni mwa wapagani wenye ushirikina Sura ya 17 Kwa wazee wa kanisa katika majadiliano 15:13-21 Na kwa kuaga hotuba maarufu ya Paulo katika Sura ya 20 Na katika hali ya ulinzi wa kisheria sura ya 22 na 26 mwishoni mwa Matendo ya Mitume, Luka anatuacha, kwa namna fulani, mahubiri ya Paulo yakisikika masikioni mwetu. Nukuu, alikuwa akielezea, akishuhudia kwa uzito kuhusu ufalme wa Mungu na kuwashawishi kuhusu Yesu kutoka kwa sheria ya Musa na manabii tangu asubuhi hadi jioni. Nukuu ya mwisho, Matendo ya Mitume 28:23 Nukuu, alikuwa akihubiri ufalme wa Mungu na kufundisha kuhusu Bwana Yesu Kristo kwa ujasiri wote na bila kizuizi.

Matendo 28:31 Ikiwa tutaelewa Matendo na ujumbe wake kwa kanisa la leo, hakika ni lazima tuzingatie kwa makini mahubiri ya Matendo, maelezo ya mitume yaliyotolewa na Mungu kuhusu matukio ya kuisimua yanayoashiria kuingia kwa kanisa katika enzi ya nguvu za Roho. Hitimisho la aya moja linafunga utangulizi mzuri wa Dennis Johnson. Utafiti wetu wa Matendo utatajirishwa tunapozingatia madaraja yanayunganisha kazi kuu ya Mungu kupitia mitume na vipimo vingine vya kazi yake ya ukombozi na neno lake la ufunuo.

Daraja la maneno ya ahadi ya Agano la Kale na matendo ya ukombozi uliotarajiwa. Daraja la huduma ya Yesu linasimuliwa katika injili ya Luka. Daraja la barua za Paulo na mitume wengine ambao kupitia kwao Roho aliweka kazi zake katika muktadha wa kitheolojia na mwelekeo wazi.

Madaraja ndani ya simulizi la Matendo yenyewe, ambayo yanaashiria mabadiliko na nyuzi zilizounganishwa za mwendelezo kama ujumbe wa wokovu katika Yesu Kristo, yanaunganisha mapengo na kuvunja vizuizi ili kupanua neema ya Mungu kwa Wayahudi na Mataifa vile vile. Katika hotuba yetu inayofuata, nitashiriki somo langu mwenyewe kuhusu watu wa Mungu katika Matendo, yaani, kanisa katika Matendo.

Huyu ni Dkt. Robert A. Peterson na mafundisho yake kuhusu theolojia ya Luka-Matendo. Hii ni kipindi cha 13, Dennis Johnson, Miongozo ya Kusoma Matendo,

Vibao vya Miundo.